

Co się tyczy charakteru jonów, biorących udział w przenoszeniu elektryczności, jak i co do typu samej „soli”, ulegającej dysocjacji elektrolitycznej, to trudno orzec coś stanowczego na podstawie prób niniejszych. Zdaje się jednak nie ulegać wątpliwości, że w bromku jodu anionem jest brom. Gdzie mamy nadmiar jodu w preparacie jako anion możemy przyjąć Br'. W tych razach, gdzie w bromku jodu był mały nadmiar bromu, wydajność anodowa jest ca. 40% większa. I w tych wypadkach osad składał się prawie wyłącznie z bromu. Trudniej jest określić charakter kationu. Wtórne procesy (por. R. Lorenz „Die Elektrolyse geschmolzener Salze”), które tu prawdopodobnie mają miejsce, zakłócają przebieg elektrolizy i wpływają na wydajność i jakość osadu. Niewykluczona jest możliwość występowania jonów złożonych bromu i jodu, przez co przebieg elektrolizy znacznieby się komplikował. To samo możemy powiedzieć w przypadku elektrolizy chlorku jodu. Jako anion należałoby tu przyjąć Cl'.

Pracę niniejszą podjąłem z zachęty i pod kierunkiem prof. L. Brunera, któremu na tem miejscu składam serdeczne podziękowanie.

II pracownia chemiczna uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

Jacobus Henricus Van't Hoff i jego prace.

Wspomnienie pośmiertne.

Skreślił Jan Zawidzki.

(Dokończenie).

W r. 1906 nabawił się Van't Hoff ciężkiego zapalenia płuc, z którego wywiązało się następnie ciężkie cierpienie chroniczne, podkopujące stopniowo jego siły fizyczne.

Nie bacząc jednak ani na wiek swój, ani na owo wycieńczenie fizyczne, podejmuje on raz jeszcze wielkie zagadnienie, zakrojone na szeroką skalę. Uzbrojony rynsztunkiem wiedzy fizyko-chemicznej, pragnie odsłonić tajemniczą zasłonę, pokrywającą procesy tworzenia się materii organicznej w roślinach.

W tym celu urządza własnymi środkami skromną pracownię letnią w Dahlem pod Berlinem i rozpoczyna badania doświadczalne nad syntetycznym działaniem enzymów. W latach 1909 i 1910 przedkłada Berlińskiej Akademii nauk pierwsze wyniki tych studyów nad powstawaniem i rozkładem glukozydów pod wpływem różnych enzymów.

Niestety, nie danem mu było dokonać tego dzieła. Już bowiem w dniu 1-ym marca 1911 r. zerwało się pasmo jego żywota, zgasło światło jego ducha.

W dniu tym chemia straciła jednego ze swych najpotężniejszych teoretyków!

W Amsterdamie ma stanąć niebawem śpiżowy pomnik Van't Hoffa, przypominający potomnym pamięć tego znakomitego bojownika wiedzy ścisłej.

Przyłączmy się do tego hołdu i wydajmy w polskiej szacie przynajmniej wybór jego prac niezrównanych,—tych prac klasycznych, na których kształcić i wzorować się będą całe pokolenia naszej młodzieży, oddającej się naukom ścisłym—doświadczalnym!

Ź R Ó D Ł A:

1. Van't Hoff. Die Lagerung der Atome im Raume. Braunschweig 1877, 8-ka, str. 53.
2. — toż, 2-te Auflage. Braunschweig 1894, 8-ka, str. 147.
3. — Ansichten über die organische Chemie. 2 Bde. Braunschweig 1881, 8-ka, str. 291, 262.
4. — Etudes de Dynamique Chimique. Amsterdam 1884, 8-ka, str. 214.
5. — Studien zur chemischen Dynamik, bearbeitet von E. Cohen. Amsterdam 1886, 8-ka, str. 282.
6. — Lois de l'équilibre chimique dans l'état dilué, gazeux ou dissous. Stockholm 1886, 4-ka, str. 58.
7. — Die Gesetze des chemischen Gleichgewichts für den verdünnten, gasförmigen und gelösten Zustand, herausg. v. Bredig. Leipzig 1900, 16-ka, str. 105 (Ostwalds Klassiker).
8. — Wie die Theorie der Lösungen entstand, Vortrag. (Berichte d. Deutsch. chem. Gesell. 1894, 27, 7—19).
9. — Vorlesungen über Bildung und Spaltung von Doppelsalzen, bearb. v. Th. Paul. Leipzig 1897, 8-ka, str. 95.
10. — Vorlesungen über theoretische und physikalische Chemie. Braunschweig 1898—1900. 3 Bde. I Chemische Dynamik, str. 252; II Chemische Statik, str. 148; III Beziehungen zwischen Eigenschaften und Zusammensetzung, str. 136.
11. — Die Verwirklichung einer Vorhersagung in einer Rektoratsrede (Gedenkboek, aangeboden aan Van Bemmelen. Helden 1910, str. 380—389).
12. — Zur Bildung der natürlichen Salzlager. Vortrag. (Bericht über d. V Internationalen Kongress f. angewandte Chemie. Berlin 1904, I, p. 99—107).
13. — Zur Bildung der ozeanischen Salzlagerungen. 2 Teile. Braunschweig 1905—1909, 8-ka, str. 85, 96.
14. — Acht Vorlesungen ueber physikalische Chemie. Braunschweig 1902, 8-ka, str. 81.
15. — Die Phaselehre, Vortrag. (Berichte d. Deutsch. chem. Gessel. 1902, 35, 4252—4264).
16. Cohen Ernest. Jacobus Henricus Van't Hoff. Leipzig 1899, 8-ka, str. 56.

27. Jorissen W. P. u. Reicher L. Th. Van't Hoff's Amsterdamer Periode 1877—1895. Helder 1912, 8-ka, str. 106.
18. Ostwald Wilhelm. Jacobus Henricus Van't Hoff. (Zeitschr. f. physikal. Chemie. 1899, 31, V—XXV).
19. — Jacobus Henricus Van't Hoff (Berichte d. Deutsch. Chem. Ges. 1911, 41, 2219—2252).
20. — Lehrbuch der Allgemeinen Chemie. 1 Aufl. Leipzig 1885—1887. I Bd. 469—72, 832; II Br. 597, 611, 622, 725—36.
21. — Lehrbuch der Allgemeinen Chemie. 2-te Aufl. III Bd. Verwandtschaftslehre. Leipzig 1896, p. 151—62, 184....
22. — Jak powstała chemia, tłum. Bruner i Tołkoczko. Lwów 1910, str. 92—100, 135—39, 245....
23. Fischer Emil. Gedächtnissrede auf Jacobus Henricus Van't Hoff. Berlin 1911, 4-ka, str. 16.
24. Bredig G. Jacobus Henricus Van't Hoff (Zeitschr. f. angewandte Chem. 1911, 24, 1074—87).
25. Duhem P. L'oeuvre de M. J. H. Van't Hoff, à propos d'un livre récent. Louvain 1900, 8-ka, str. 27.
26. — Une science nouvelle. La chimie physique. Bordeaux. 1899, 8-ka, str. 38.
27. Walden T. Fünfundzwanzig Jahre stereochemischer Forschung (Rückblick und Ausblick). Naturwissenschaftl. Rundschau 1900, 15, № 12—16.
28. Bezriedka Sz. Opyt razwitja stereochemicznych predstavlenij. Odessa 1892, 8-ka, str. 260.
29. Bischoff C. A. und Walden P. Handbuch der Stereochemie. Frankfurt 1894, 8-ka, str. 1060.

Dublany, 15 lutego 1912 r.

Wezwanie do uczestnictwa w obchodzie jubileuszowym Bronisława Znatowicza.

Bronisław Znatowicz trzydzieści lat temu stanął na czele redakcyi „Wszechświata“, następnie był jednym z inicjatorów „Pamiętnika Fizyograficznego“, wreszcie został pierwszym redaktorem „Chemika Polskiego“.

Prócz tego pracował, uczył i popularyzował wiedzę przyrodniczą w szkole i na mównicy publicznej, brał też żywy udział w każdej sprawie kulturalnej i społecznej.

We wszystkie te prace włożył On całą swoją wiedzę, talent i wytrwałość. Gorącym sercem Polaka odczuwał potrzebę zrzeszenia się na polu pracy naukowej, gromadził przy redagowanych przez siebie czasopismach przyrodników całej Polski i w ten sposób stworzył korporację o wielkiej sile moralnej. Działalność Bronisława Znatowicza przypadła na okres bardzo trudny i jałowy. Tylko ogromna jego wytrwałość mogła pokonać przeciwności, wyrastające na podłożu trudnych warunków politycznych, społecznych i naukowych życia naszego.